

કોષ્ટકાવળી.

—***—

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ગણુપતરામ હરગોવિંદ અધ્યાર.

અને

મણીલાલ મૂળજી મહેતા.

નંદલ ૨૦૦૦

૨૬૬૩

આવૃત્તિ સોથી.

અમદાવાદમાં

મામાના હવેલી મધ્યે પુનાઈટેડ પ્રિન્ટિંગ અને

૦૪૦ એન્ડ કંપની "લિમિટેડ"ના પ્રેસમાં

રણુછોડલાલ ગંગારમે છાપી.

સંવત્ ૧૯૪૨. — સન ૧૮૮૬.

કીંમત ૦-૦-૪ પાઈ.

પ્રસ્તાવના.

સરકારી નિશાળોમાં ગણિતનો વિષય શીખવતાં કે-
ટલાક હિસાબ, કોષ્ટક જાણ્યા વગર છોકરાઓને ગણતાં
ઘણી હરકત પડે છે. તેનું કારણ જોતાં માલમ પડે છે કે
કેટલાક ગરીબના છોકરાઓ ગણિતનાં પુસ્તકો લેવાને અ-
શક્ત હોવાથી તેઓને મોઢે કરતાં ઘણી હરકત પડે છે.
એવું અમારા અનુભવમાં આવ્યા ઉપરથી આ લઘુ કો-
ષ્ટકાવળી તેના સંબંધ સાથે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરી છે. તેથી
ગરીબ છોકરાઓને પડતી અડચણ દૂર થએલી જોઈ અમે
ખુશી થઈશું-અમને આશા છે કે આ કોષ્ટકાવળીની વ-
ધારે નક્કો અપશે. અને તે ફરી છપાવવાની જરૂર પડશે.

વડોદરા,

તા. ૧-૫-૮૩.

{ ગણપતરામ હરગોવિંદ અધ્યાપક.

મણીલાલ મૂળજી મહેતા.

ટુંકી મુદતમાં પહેલી આવૃત્તિ અપી જવાથી ધારેલો
હેતુ પાર પડેલો જોઈ અમે ખુશી થયા છીએ, અને કેટ-
લાક મિત્રો તરફથી તેની માગણી થવાથી આ બીજી
આવૃત્તિ કઢાવવાની જરૂર પડી છે. તા. ૧૧-૩-૮૪.

કેટલાક મિત્રો તરફથી વધારે કીંમત છે તે ઘટાડવા-
થી બોહોળો ફેલાવ થશે એમ સુચના થવાથી તેની કીંમ-
તમાં ઘટાડો કરી બીજી આવૃત્તિ છપાવી છે તો આશા છે
કે તેનો ઘણા વિદ્યાર્થી લાભ લેશે. તા. ૧૦-૩-૮૫

ચોથી આ આવૃત્તિ માગણી ઉપરથી કાઢવી પડી છે.
તા. ૧-૩-૮૬.

ગ. ઈ.

કોષ્ટકાવળી.

વિવિધ પરિમાણો.

એ ચાર પ્રકારનાં છે. (૧) અર્થદર્શક (૨) ભારદર્શક (૩) મહત્વદર્શક. (૪) કાળદર્શક.

બાખ્યા.—પદાર્થોની ક્રીમત દેખાડનારાં પરિમાણોને અર્થદર્શક કહેછે. જેમકે રૂપીઆ, આના, પાઈ, પૌડ, ઈં

કંપની ચલાણી નાણાનું કોષ્ટક. વેપારી લોકોને હિસાબ

૧૧ પાઈનો ૧ અધલો. ગણવાનું કોષ્ટક. (ગૂજરાતી.)

૩ પાઈનો ૧ પૈસો.

૨ પૈસાનો ૧ દબ્બુ.

૧૬ વિસવાસીની ૧ બદામ.

૪ પૈસાનો ૧ આનો.

૧૬ બદામનો ૧ દોકડો.

૨ આનાની ૧ બેઆની.

૬૧ દોકડાનો ૧ આનો.

૪ આનાની ૧ પાવલો.

૧૦૦ દોકડાનો ૧ રૂપીઆ.

૮ આનાનો ૧ અડધો.

૧૬ આનાનો ૧ રૂપીઆ.

દક્ષિણમાં ચાલતું.

૧૦૦ રેસનું ૧ પાવલું.

૪ પાવલાનો ૧ રૂપીઆ.

સોના નાણાનું કોષ્ટક.

વિલાયતી નાણાનું કોષ્ટક.

૫ રૂપીઆનું ૧ પુતળીયું.

૪ કારદિંગની ૧ પેની.

૧૦ રૂપીઆનું ૧ અસતરીયું.

૧૨ પેન્સનો ૧ શિલિંગ.

૧૦૧ રૂપીઆની ૧ ઘોડાગીની.

૨૦ શિલિંગનો ૧ પૌડ.

૧૫ રૂપીઆની ૧ મ્હોર.

૨૧ શિલિંગનો ૧ ગીની.

૫ શિલિંગનો ૧ કૌન.

૨ ભારદર્શક.

બાખ્યા—વજન દેખાડનારાં પરિમાણોને ભારદર્શક કહે છે. જેમકે, મણ, શેર, કળશી, ટન, વગેરે.

(૪)

સાધારણ તોલનું કોષ્ટક.

વિલાયતી સાધારણ તોલ.

૪૧૧ પૈસાભારનું ૧ અઘોળ.

૧૬ દ્રામનો ૧ ઝૌસ.

૪૧૧ ટાંકનું ૧ અઘોળ.

૧૬ ઝૌસનો ૧ પૌડ (રતલ)

૨૧૧ રૂપીઆભારનું ૧ અઘોળ.

૨૮ પૌડનો ૧ કવાટર.

૨ અઘોળે ૧ નવટાંક.

૪ કવાટરનો ૧ હંદ્રવેટ.

૨ નવટાંકે ૧ પાશર.

૨૦ હંદ્રવેટનો ૧ ટન.

૨ પાશરે ૧ અચ્છેર.

અંગ્રેજી ઝૌસથી તોળવાનું કોષ્ટક.

૨ અચ્છેરે ૧ શેર.

૨૦ શેરનો ૧ સ્કૃપલ.

૫ શેરે ૧૧ તોલું.

૩ સ્કૃપલનો ૧ દ્રામ.

૧૦ શેર ૧ તોલું.

૮ દ્રામનો ૧ ઝૌસ

૨ તોલે ૨૦ શેર (૧૧ મણ)

૧૨ ઝૌસનો ૧ પૌડ.

૪ તોલે ૧ મણ.

સોના રૂપાના તોલનું કોષ્ટક.

૫ મણનો ૧ કોથળો.

૬ સોઆભારની ૧ રતી.

૬૧૧ મણનું ૧ પહલું.

૩ રતીનો ૧ વાલ.

૭ મણનો ૧ નાનો હારો.

૧૬ વાલનો ગદિઆણો.

૧૨ મણની ૧ માણી.

૨ ગદિઆણાનો ૧ તોલો,

૧૬ મણની ૧ કળશી.

મોતીના હિસાબ ગણવાનું

૨૦ મણની ૧ આંડી.

કોષ્ટક.

૨૧ મણનો ૧ મોટો હારો.

૧૬ બદામનો ૧ દોકડો.

૩૦ મણની ૧ ગાદી.

૧૦૦ દોકડાનો ૧ અવ અથવા ટકો.

૩૨ મણનું ૧ બેડીયું.

૧૩૧૧ અવની ૧ રતી.

૪૦ મણની ૧ મુડો.

૨૪ રતીનો ૧ ટાંક.

અંગ્રેજી સોના રૂપાનું તોલ.

૨૪ શેરનો ૧ પેનીવેટ.

૨૦ પેનીવેટનો ૧ ઝૌસ.

૧૨ ઝૌસનો ૧ પૌડ.

(૫)

કપાસ બેખવાનું.

૪૮ શેરની ૧ ધડી. ૨૦ ધડીનો ૧ ભાર.
ભરીને વજન માપવાનું કોષ્ટક.

મુંબઈમાં ચાલતું.

૨ ટીપરીનો ૧ શેર

૪ શેરની ૧ પાવલી.

૧૬ પાવલીનો ૧ ફરો.

મીઠાનું ભરત.

૧૦૧ અધવાલીનો ૧ ફરો.

૧૦૦ ફરાનો ૧ આનો

૧૬ આનાની ૧ રાસ.

વિલાયતી.

૨ પૈટનો ૧ ક્વાર્ટ.

૪ ક્વાર્ટનો ૧ ગ્યાલન.

૬૩ ગ્યાલનનો ૧ હાગઝેડ.

૮૪ ગ્યાલનનો ૧ પંચન.

૨ હાગઝેડની ૧ પૈપ (બટ)

૨ પૈપનો ૧ ટન.

ગણતરની વસ્તુનું.

૨૪ તાવ (કાગળ)નો ૧ ઘા (દસ્તો) ૨૦ દસ્તાનું ૧ રીમ.

૨૦ નંગની ૧ કોડી. ૧૨ નંગનું ૧ ડઝન.

૧૦૦ નંગનો ૧ સેકડો. ૧૨ ડઝનનો ૧ ઓસ.

૩ મહત્વ દર્શક.

આખ્યા - લંબાઈ, પહોળાઈ, ઈં બતાવનારાં પરિમા-
ણો મહત્વદર્શક છે. જેમકે ગજ, હાથ, ફટ, ઈં

લંબાઈ ભરવાનું

ગૂજરાતી.

૮ આડાજવનો ૧ આંગળ.

૪ આંગળની ૧ મુઠી.

૩ મુઠીની ૧ પેત.

૨ પેતનો ૧ હાથ.

૪ હાથનો ૧ દંડ

૨૦૦૦ દંડનો ૧ ગાઉ.

લંબાઈ ભરવાનું અંગ્રેજી.

૩ જવનો ૧ ઇંચ.

૧૨ ઇંચનો ૧ ફટ.

૩ ફટનો ૧ યાર્ડ (વાર)

૫૫ યાર્ડનો ૧ પોલ.

૪૦ પોલનો ૧ ફર્લોગ.

૮ ફર્લોગનો ૧ મૈલ.

ભૂગદાં ભરવાનું અંગ્રેજી

(૬)

૪ ગાઉનો ૧ જોજન.

લૂમડાં ભરવાનું.

૨ આંગળનો ૧ તસુ.

૨૪ તસુનો ૧ ગજ.

જમીનની લંબાઈનું માપ

ગૂજરાતી.

૧૨ તસુનો ૧ હાથ.

૫૬ હાથની ૧ કાઠી.

ગૂજરાતી ચોરસ માપ.

૩૪ કુદ ચોરસ હાથ અથવા.

૧૨૨૫ ચોરસ મુઠીની ૧ ચો. કાઠી.

૨૦ ચોરસ કાઠીનો ૧ વસો.

૨૦ વસાનો ૧ વીંધો.

૧૬ આના ચોરસ અં ૧૦૮૯

ચોરસ ફુટનો ૧ ગુંડો.

અંગ્રેજી ધન માપ.

૧૭૨૮ ધન ઇંચનો ૧ ધન ફુટ.

૨૭ ધન ફુટનો ૧ ધન યાર્ડ.

૨૧ ઇંચનો ૧ નેલ.

૧૬ નેલનો ૧ યાર્ડ.

૧૧ યાર્ડનો ૧ એલ. [અંગ્રેજી].

જમીનની લંબાઈ અંગ્રેજી

માપ.

૧૬ આના અથવા ૩૩ ફુટ-

નો ગુંડો.

૬૬ ફુટ અથવા ૧૦૦ લીંક-

ની ૧ સાંકળ.

અંગ્રેજી ચોરસ માપ.

૧૪૪ ચોરસ ઇંચનો ૧ ચોરસ ફુટ.

૬ ચોરસ ફુટનો ૧ ચોરસ યાર્ડ.

૩૦ ચોરસ યાર્ડનો ૧ પર્ય (પોલ)

૪૦ પર્ય (પોલ) નો ૧ રૂડ.

૪ રૂડનો ૧ એકર.

૪૦ ગુંડાનો ૧ એકર.

ગૂજરાતી ધન માપ.

૨૭ ધન મુઠીની ૧ ધન વેત.

૮ ધન વેતનો ૧ ધન હાથ.

૪ કાળ માન.

બાપ્પા—વખત દેખાડનારાં પરિમાણો કાળદર્શક છે.

જેમકે ઘડી. દિવસ, માસ, વરસ, ઈં

ગૂજરાતી.

અંગ્રેજી.

૬૦ વિપળની ૧ પળ.

૬૦ સેકન્ડની ૧ મિનિટ.

૬૦ પળની ૧ ઘડી.

૬૦ મિનિટનો ૧ અવર [કલાક]

૭૧૧ ઘડીનો ૧ પહોર.

૨૪ અવરનો ૧ દિવસ.

(૭)

૮ પહોરનો ૧ દિવસ. ૭ દિવસનું ૧ અઠવાડીયું.
 ૭ દિવસનું ૧ અઠવાડીયું. ૧૫ દિવસનું ૧ પખવાડીયું.
 ૧૫ તિથિઓનું ૧ પખવાડીયું. ૪ અઠવાડીયાનો ૧ માસ.
 ૩૦ તિથિઓનો અથવા ૨૬ ૩૫ દિવસનું ૧ સૌર વર્ષ.
 દિવસનો ૧ ચાંદ્ર માસ. ખરે ખરે તો ૩૬૫ દિવસ.
 ૧૨ ચાંદ્ર માસ અથવા ૫ અવર. ૪૮ મિનિટ, ૪૭
 ૩૫૪ દિવસનું ૧ ચાંદ્ર વર્ષ. સેકંડનું ૧ સૌરવર્ષ.
 અંગ્રેજી મહિનાના નામ અને તેમના દિવસ.

[૧] જાનેવારી.....૩૧	[૨] ફેબ્રુઆરી.....૨૮
[૩] માર્ચ.....૩૧	[૪] એપ્રિલ.....૩૦
[૫] મે.....૩૧	[૬] જુન.....૩૦
[૭] જુલૈ.....૩૧	[૮] અગસ્ટ.....૩૧
[૯] સપ્ટેમ્બર... ..૩૦	[૧૦] ઓક્ટોબર.....૩૧
[૧૧] નવેમ્બર... ..૩૦	[૧૨] ડિસેમ્બર.....૩૧

જે સન ચારનો ભાજ્ય હોયછે તેમાં ફેબ્રુઆરી ૨૬ દિ-
 વસનો થાયછે. પણ સૈકાના આંકડાને ચારે ભાગતાં શેષ-
 રહે તેમાં ૨૮ રહેછે. જેમકે ૧૨૦૦-૧૬૦૦ માં ૨૬ દિવસ
 હોયછે, પણ ૧૩૦૦-૧૪૦૦ માં ૨૮ રહેછે.

જૂદે જૂદે ઠેકાણે ચાલતાં વિવિધપરિમાણોનો અરસ્પરસસંબંધ.

નાણું
 ૧ કાદિંગ [ઇં.] ની ૨ પાઇ અથવા ૧ દોકડો (લગભગ).
 ૧ પેનીની ૮ પાઇ. ૧ શિલિંગના ૮ આના [૧૦૩ પીઆં.]
 ૧ પાડના ૧૦ રૂપીઆ.
 ૧ ગિનીના ૧૦૧ રૂપીઆ. [ગિનીને ઘોડાગિની કહે છે.]
 ૧ ડાલર [સ્પેન] ના ૨૧ રૂપીઆ. [ડાલરને રાજ કહેછે.]
 ૧ સિક્કિન[વિનિસ્ચનો]ના ૪૧૧ રૂપીઆ [સિક્કિનને પુતળીયું કહેછે].
 ૧ ચિનીમોહોર ૧૪૧ રૂપીઆ. ૧ રૂપીઆની ૩૩૦ કરી. ઘણું કરીને

(૮)

કાદિંગ, પેની એ ત્રાંખાનાણું છે. શિલિંગ, કૌન, એ રૂપા-
નાણું છે. પૌડ, ગિની એ સોના નાણું છે.

વજન.

- ૧ કંપની તોલાની ૧૮૦ [ત્રોય] એન.
૧ પેસાબારે બરાબર ૧૦૦ [ત્રોય] એન.
૩૨ તોલા બરાબર ૧ [ત્રોય] પૌડ.
૧૬૪ તોલા બરાબર ૫ [એવાર્ડ] પૌડ.
૧ ડ્રામ [એવાર્ડ] બરાબર ૨૭૭^૧/_૩ [ત્રોય] એન.
૨ ઓંસ [એવાર્ડ] બરાબર ૮૭૫ [ત્રોય] એન.
૧ પૌડ [એવાર્ડ] બરાબર ૭૦૦૦ [ત્રોય] એન.
૧ ટનના ૨૧૭૨^૧/_૪ શેર.
૧ આંડીના ૮૨૪^૧/_૪ [એવાર્ડ] પૌડ.

મહત્વ.

- ૧ હાથ=૧૬૬ ઇંચ. ૫ હાથ=૮૮ ઇંચ.
૧ ગાઉ=૨૧૧ મેલ. ૨૦ હાથ=૧ ગુંડી.
૨૪૫ એકર=૨૮૮ વીધાં. ૧ ચારસવેત=૬૮ ચારસઇંચ.
૧૦૦ ચો. હાથ= ૩૨૬૭ ચો. ફુટ. ૬૪૦ એકર=૧ ચો. મેલ.
૧ એકર=૧૬૦૦૦ ચારસ હાથ. ૧ એકર=૧૦ ચારસ સાંકળ
૧ મેલ=૧૭૬૦ વાર અથવા યાર્ડ. ૧ મેલ=૫૨૮૦ ફુટ.
૧ મેલ=૬૩૩૬૦ ઇંચ થાય. ૧ મેલ=૧૬૦૦૮૦ જાવથાય.
૧ ઇંચ=૧ તસુ. ૧ વાર=૩ હાથ
૧ પોલ=૧૦ હાથ. ૧ મુઠી=૨ તસુ.
૧ ગાઉના ૧૩૨૦૦ ફુટ. ૧ ગાઉના ૧૫૮૪૦૦ ઇંચ
૧ સાંકળ બરાબર ૨ ગુંડી. કાળ.
૨૧૧ પળ બરાબર ૧ મિનિટ. ૨૧૧ ઘડીનો ૧ કલાક.
૧૫૦ પળ બરાબર ૧ કલાક. ૬૦ ઘડીનો ૧ દિવસ.

